

Tot besluit

Aan het einde van onze bespiegeling menen we de beschuldiging dat hij ‘teveel van oorlog voeren hield’ te hebben weerlegd. We hebben bewezen ‘dat hij altijd werd aangevallen’, waarmee hij feitelijk wilde zeggen dat hij nooit een oorlog had uitgelokt. We hebben nu voor altijd het valse beeld van Napoleon als opschepperige militair, onbeschofte oorlogshitser en niet te bevredigen veroveraar naar het rijk der fabelen verwezen.

Napoleon was de waardige opvolger van de groten uit de geschiedenis van Frankrijk, ‘van Clovis tot het Comité voor Algemeen Welzijn’, om het in zijn eigen woorden te zeggen. Een gedisciplineerd man in een chaotische tijd, die om te beginnen de Revolutie beteugelde. Een waarachtige vertegenwoordiger van de Verlichting die stond voor de onafhankelijkheid van het volk en die de democratie in Europa heeft doen ontluiken. Een briljant bouwer aan een nieuwe wereld, die de uitzonderlijke krachten van de vooruitgang in Frankrijk heeft vrijgemaakt, waardoor het land weer vitaal werd en waarvan hij de belichaming werd.

De grote omwenteling die dit met zich meebracht deed de Europese tronen wankelen en bedreigde de imperialistische hegemonie van Groot-Brittannië. Er ontstond in het buiten- en binnenland een onvermijdelijke reactie die alle privileges van de oude orde wilde handhaven, en daar ondanks de ontelbare nederlagen die de tegenbeweging werden toegebracht in slaagde. Het Frankrijk van Napoleon kreeg het mes op de keel en raakte daardoor verwickeld in een spiraal van voortdurende oorlogen. In de vijftien jaar van zijn regering moest Napoleon zes onverzoenlijke militaire coalities het hoofd bieden, ‘kruistochten’ bijna.

Hiermee geconfronteerd zag Napoleon zich gedwongen de defensiepolitiek van Frankrijk te baseren op het principe van het voorkomen van een oorlog, iets waarvoor tegenwoordig de term ‘afschrikking’ wordt gebruikt. Zeker, het reusachtige civiele werk dat hij was begonnen om Frankrijk te hervormen, slurpte al zijn energie op en was onverenigbaar met demilitaire avonturen. De oorlog was altijd een vervelende en ongenode gast tijdens het enorme werk van Napoleon. Hij zette het Grande Armée alleen in als het land het recht had zich te verdedigen. Hoezeer de oorlog die men hem oplegde ook escaleerde, toch bleef hij de verliezers op een redelijke manier behandelen in de vergeefse hoop dat hij ze voor zich kon winnen. Hoewel sommigen proberen een verraderlijk onderscheid te maken tussen de Goede Bonaparte en de Kwade Napoleon, waren die twee wezenlijk met elkaar verbonden. Napoleon verdedigde alleen maar te vuur en te zwaard het door Bonaparte opnieuw gebouwde Frankrijk.

De geschiedenis van het Empire viel daarom samen met een oneindig lang en roemrijk militair verzet, waarvan de duur als een wonder mag worden beschouwd. Deze duur kan alleen worden verklaard uit de uitzonderlijke combinatie van het militaire genie van Napoleon en de eeuwigdurende, o zo heldhaftige aanhankelijkheid van ‘mijn volk’, zoals de keizer de Fransen noemde. Nog nooit had een natie zich zo volledig één gevoeld met zijn leider.

Gezien het verschil in sterkte tussen Frankrijk en de vijandelijke grootmachten was het definitieve echec onontkoombaar. Niettemin was de val van het Empire slechts schijn. In 1815 werd de boodschapper van de democratische hoop verslagen, maar niet de hoop zelf, die in winterslaap ging. Nadat ze in 1830 haar eerste knoppen had gekregen, kwam ze in 1848 opnieuw in volle bloei, keizerlijk, toen het volk zijn vorst weer de gestolen kroon op mocht zetten. [In het revolutiejaar 1848 werd Napoleon III de eerste door het volk gekozen president van Frankrijk. In 1852 werd hij na een staatsgreep keizer.] Overall in Europa wierpen de volkeren het juk van hun onderdrukkers af met kreten als ‘Leve Napoleon!’ Deze verlossende boodschap weerklonk over de hele wereld. Napoleon, ‘de meteor die bestemd was om met zijn vuur de hele wereld te verlichten’, werd uiteindelijk postuum de winnaar.

Ten slotte domineerde deze titaan de wereldgeschiedenis vanaf een ongeëvenaarde hoogte. Zijn homerische epos had zijn wortels diep in de Griekse mythologie.

Beging Napoleon niet net als Prometheus op zijn manier de ‘misdaad’ om ‘het vuur uit de hemel te stelen teneinde het aan de mensen te schenken’?